

Nr 37.

Ankom till riksdagens kansli den 31 mars 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911, dels förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 25 februari 1919 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 159, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911,

dels ock förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet.

De propositionen bilagda författningsförslagen äro av följande lydelse:

»Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911.

Härigenom förordnas, att 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 skola erhålla följande ändrade lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 10 saml. 26 häft. (Nr 37.)

5 §.

För resandes — — — — — därefter lämpas.
 Skjutsdygnet räknas från klockan sex förmiddagen det ena dygnet
 till samma tid det andra.

Om tiden — — — — — skjutsanstalten utgått.
 Är skjuts — — — — — tillhandahållas.
 Om olika — — — — — bestämmer.
 Jämte farkost — — — — — befordras.
 Om skjuts — — — — — stadgas i 63 §.

12 §.

Maximibeloppet av lega, som i allmänhet må uppbäras för skjuts
 efter häst, fastställes för varje stad, som ej hör till landsting, samt i
 övrigt för varje län eller, där län är fördelat i särskilda landstingsom-
 råden, varje sådant område av Konungen på förslag av vederbörande
 stadsfullmäktige eller landsting samt Konungens befallningshavande.
 Beloppet kan sättas olika för olika delar av samma län samt för olika
 tider av dygnet.

23 §.

Åkdon må ej, med mindre entreprenören det medgiver, belastas med
 större tyngd av resande och resgods än, vid färd efter en häst, ett-
 hundrasextio eller, där skjutsaren ej å åkdonet färdas, tvåhundrafyrtio
 kilogram och vid färd efter två hästar fyrahundra eller, där skjutsaren
 ej å åkdonet färdas, fyrahundraåttio kilogram. Utgör resgods, som å
 åkdonet medföres, ej mer än tio kilogram för varje häst, varde det
 gods härvid ej beräknat.

Därest tyngden av resande och resgods överstiger, vid färd efter
 en häst, etthundratrettio eller, där skjutsaren ej färdas å åkdonet, två-
 hundratio kilogram samt vid färd efter två hästar trehundrafyrtio eller,
 om skjutsaren ej färdas å åkdonet, fyrahundratjugo kilogram, förhöjes
 skjutslegan med femtio procent.

Person, som fyllt tolv år, anses motsvara åttio samt barn under
 tolv år fyrtio kilograms vikt.

På häst — — — — — femton kilogram.

Denna förordning träder i kraft den 1 maj 1919.»

»Förslag

till

förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet.

1 §.

Utan hinder av vad 5 § i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 innehåller i fråga om grunderna för bestämmande av det antal hästar, som för varje dygn skall tillhandahållas vid skjutsanstalt, äger länsstyrelse, därest så finnes erforderligt för att underlätta åstadkommande av entreprenad vid skjutsanstalten för år 1920, att vid fastställande av entreprenadvillkoren bestämma ett lägre hästantal än som svarar mot skjutsåtgången vid anstalten.

2 §.

Beträffande entreprenadkontrakt, som blivit ingånget före utgången av år 1917, äger länsstyrelse, efter av vederbörande entreprenör därom gjord framställning, att, därest fullgörande av kontraktets bestämmelser i fråga om tillhandahållande av visst hästantal skulle medföra synnerligen stora svårigheter för entreprenören, för tiden intill utgången av år 1920 medgiva nedsättning av nämnda hästantal under vad som må svara mot skjutsåtgången vid skjutsanstalten.

3 §.

Under tiden intill utgången av år 1920 må läkare, veterinär eller barnmorska för sjukresa samt landsfogde, landsfiskal eller länspolis för resa i polisärende, därest resan är av så angelägen och brådskande natur, att den ej tål uppskov, använda vid skjutsanstalt av annan resande beställd, ännu icke utgången skjuts. Likaså må under nämnda tid för sjuk persons forslande till läkare eller sjukvårdsanstalt, därest sådana omständigheter föreligga, att resan ej tål uppskov, användas för annan bestämd skjuts.

Vid påkallande av sådan med företrädesrätt utgående skjuts skall genom anteckning i dagboken eller på annat sätt redogörelse lämnas för de omständigheter, som betinga skjutsens utgående med företrädesrätt.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.»

Beträffande utredningen i ärendet tillåter sig utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

För egen del har departementschefen anført följande:

»Den i riksdagens skrivelse åberopade motionen torde få anses i avsevärd grad hänföra sig till den bekymmersamma ställning, som under rådande kristid inträtt för skjutsentreprenörerna, och den därav följande svårigheten att åstadkomma skjutsentreprenader. Skjutsentreprenörernas riksförbunds framställning hänför sig direkt till kristidsförhållandena, och jämväl den framställning, varom anmälan gjorts av länsstyrelsen i Jämtlands län, torde vara betingad av omständigheter, som mer eller mindre hava sin grund i den rådande kristiden.

Under de senare åren hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar i skjutshållningen rörande ämnen hava också oförtydligt givit vid handen, att de svårigheter, varmed skjutsentreprenörerna haft att kämpa på grund av rådande foderbrist och andra med kristiden sammanhängande förhållanden, varit synnerligen allvarsamma, liksom ock att i följd härav svårigheterna att på rimliga villkor åstadkomma entreprenader varit hart när oöverbärliga.

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t, med beaktande av dessa förhållanden, under de senaste åren vidtagit mycket avsevärda förhöjningar av maximilegorna, vilket framgår av följande sammanställning, utvisande maximilegornas för respektive landstingsområden storlek för närvarande i jämförelse med år 1914.

		1914	1919
Stockholms	läns landstingsområde	2: 20	3: 30
Uppsala	» »	2: 20	4: —
Södermanlands	» »	2: —	5: —
Östergötlands	» »	2: —	4: —
Jönköpings	» »	2: 20	4: 50
Kronobergs	» »	1: 70	2: 50
Kalmar	» norra »	2: 20	2: 75
»	» södra »	2: —	2: 75

		1914	1919
Gottlands	läns landstingsområde	1: 50	3: 50
Blekinge	» »	1: 50	4: —
Kristianstads	» »	2: 20	4: 50
Malmöhus	» »	1: 70	3: —
Hallands	» »	2: 30	3: —
Göteborgs och Bohus	» »	2: 30	5: —
Älvsborgs	» »	2: 20	5: —
Skaraborgs	» »	2: 30	5: —
Värmlands	» »	2: 20 (viss del 1: 80)	4: 50
Örebro	» »	1: 50	5: —
Västmanlands	» »	2: 25	5: —
Kopparbergs	» »	1: 90	5: —
Gävleborgs	» »	1: 90	5: —
Västernorrlands	» »	2: —	3: 45
Jämtlands	» »	2: —	3: —
Västerbottens	» »	1: 80	4: —
Norrbottnens	» »	2: —	3: —

Vidare har Kungl. Maj:t den 31 december 1917 vidtagit väsentlig förhöjning av åkdonslegan.

Därjämte har, sedan 1918 års lagtima riksdag bifallit ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag i ämnet, den 11 juni 1918 utfärdats förordning med vissa tillfälliga bestämmelser, avsedda att underlätta åstadkommandet av skjutsentreprenader.

Innan jag går att redogöra för och motivera den mening, jag bildat mig beträffande de i riksdagsmotionen föreslagna ändringarna i skjutsstadgan och övriga ifrågasatta åtgärder, tillåter jag mig, i anslutning till vad jag anfört om föreliggande spörsmåls sammanhang med kristidsförhållandena, framhålla, att det enligt min mening lär vara önskvärt, att varsamhet iakttages i fråga om vidtagande av bestående ändringar i gällande skjutsstadga.

Då denna efter särdeles omfattande utredningsarbete tillkomna stadga icke varit i tillämpning längre tid än sedan år 1914 och därefter kristidsförhållandena övat inverkan, vill det nämligen synas, som om erfarenheten om dess bestämmelser näppeligen kunnat vinna den fasthet, att andra ändringar än sådana, som äro verkligt motiverade av bestående förhållanden, kunna grundas därpå. Under sådana omständigheter lär det vara tillrådligt att i största möjliga utsträckning bibehålla bestäm-

melserna i skjutsstadgan orubbade. Det torde emellertid tillika vara lämpligt att söka se till, huruvida och i vad mån de överklagade missförhållandena — i den mån de äro att hänföra till rådande kristider — må finnas böra avhjälpas genom föreskrifter, som givas en mera provisorisk karaktär.

Ang.
omläggning
av skjuts-
dygnet.

Beträffande förslaget om skjutsdygnets omläggning biträder jag vad motionärerna anfört om, att en dylik omläggning skulle vara ägnad att avhjälpa de olägenheter, som onekligen synas vara förenade med nuvarande bestämmelser i detta avseende. Emellertid torde sådan omläggning medföra kännbara svårigheter för dem, som behöva anlita skjuts under det föreslagna skjutsdygnets senare del, i det möjligheten att erhålla skjuts vid denna tid tvivelsutan kan i viss mån äventyras därigenom. I sådant hänseende lär ej böra förbises, att av de skjutsar, som påkallas under denna tid, torde finnas åtskilliga av mycket angelägen beskaffenhet. Särskilt synes omläggningen kunna bli oläglig för dem, som enligt den av länsstyrelsen i Jämtlands län gjorda anmälan borde beredas företrädesrätt vid erhållande av skjuts, nämligen läkare och veterinärer. Detta förhållande har också beaktats av motionärerna, som ifrågasatt, huruvida icke skjutsentreprenörerna skulle kunna åläggas att för verkligt angelägna resor under skjutsdygnets senare del lämna tjänstemän och läkare med flera skjuts, även om fastställt hästantal för dygnet utgått. I ett flertal av de avgivna yttrandena har också uttalats anslutning härtill.

Ett dylikt åläggande, som för övrigt näppeligen synes kunna göras gällande beträffande redan ingångna entreprenadavtal, skulle dock verka alltför betungande för entreprenörerna för att kunna av mig förordas.

Då jag sålunda ej anser mig kunna tillstyrka en bestämmelse av antydd art, som skulle säkerställa behovet av skjuts för läkare med flera under dygnets senare del, kan jag givetvis ej undgå att hysa allvarliga betänkligheter beträffande den föreslagna omläggningen av skjutsdygnet. Emellertid finner jag mig, med hänsyn till de påtagliga fördelar en dylik omläggning skulle medföra och då i de avgivna yttrandena en sådan i synnerligen stor utsträckning tillstyrkts, böra förorda densamma på det sätt den föreslagits i riksdagsmotionen. Under normala förhållanden, då skjutstillgången torde i det hela svara emot behovet, lär för övrigt den olägenhet, som dygnets omläggning skulle medföra för dem, som nödgas påkalla skjuts under dygnets senare del, icke behöva bli så allvarlig.

Beträffande därefter den föreslagna förhöjningen av skjutslegan för viss del av dygnet synes onekligen fog finnas för, att entreprenören beredes något högre ersättning för skjuts under den tid av dygnet, då hans tjänstepersonal annars skulle njuta vila, detta så mycket mera som entreprenören i allmänhet knappast lär kunna hålla så stor personal, att en del därav kan vara avsedd för huvudsakligt eller enbart nattarbete.

Aug.
förhöjning
av skjuts-
legan under
viss del av
dygnet.

Emellertid möter vid en sådan taxeförhöjning den olägenheten, att de skjutsar, som skulle komma att drabbas därav, om man bortser från de s. k. nöjesresorna, till avsevärd utsträckning måste antagas vara av angelägen art, exempelvis läkarskjutsar samt skjutsar för veterinärer och barnmorskor. Att på sätt i en del yttranden ifrågasatts undantaga vissa kategorier resande från de förhöjda avgifterna synes icke lämpligt. Nämda olägenhet torde likväl ej böra tillmätas avgörande betydelse.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för de avgivna yttrandena hava i fråga om den föreslagna taxeförhöjningen mycket olika åsikter gjort sig gällande såväl beträffande den tid, under vilken den förhöjda legan skulle tillämpas, som beträffande storleken av förhöjningen. Vid sådant förhållande synes en generell bestämmelse i skjutsstadgan angående viss höjning av legan under viss tid av dygnet knappast tillräddig. Lämpligare synes vara, om Kungl. Maj:t vid fastställande av maximilegan, därest förhållandena så påkalla, fastställer högre lega att tillämpas viss del av dygnet. Nuvarande bestämmelser angående fastställande av maximilega, införda i 12 § skjutsstadgan, lära för övrigt icke innebära hinder för Kungl. Maj:t att fastställa olika lega för olika delar av dygnet. Möjligen torde dock böra i nämnda paragraf uttryckligen uttalas, att legan kan bestämmas på nu antytt sätt. Någon annan ändring i förevarande avseende synes icke erfordras.

För underlättande utav åstadkommandet av entreprenader för år 1920 lärer det vara av stor betydelse, om möjlighet finnes att redan beträffande denna entreprenadperiod fastställa högre maximilega för viss del av dygnet. Enligt skjutsstadgans bestämmelser fastställes maximilegan efter förslag av vederbörande stadsfullmäktige eller landsting och länsstyrelse. Något förslag i detta avseende kan emellertid icke av landstingen avgivas till den tidpunkt, då maximilegorna böra fastställas. Vid sådant förhållande skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke riksdagens medgivande borde utverkas till, att vid bestämmande av maximilega för den entreprenadperiod, som börjar 1920 och som väl i allmänhet torde komma att omfatta allenast nämnda år, efter vederbörande länsstyrelses hörande högre lega bestämmas för viss del av dygnet, oaktat

landstinget icke avgivit förslag därutinnan. Då emellertid i nu förevarande ärende föreligga yttranden från samtliga landsting i fråga om det föreslagna införandet av högre lega för viss del av dygnet, föreställer jag mig, att det ej må anses strida mot skjutsstadgans bestämmelser, om Kungl. Maj:t med stöd av dessa förslag fattar beslut i frågan, varför något medgivande i ämnet icke synes behöva inhämtas av riksdagen.

Ang.
belastnings-
bestämmel-
serna.

Nuvarande belastningsbestämmelser finnas införda i 23 § skjutsstadgan, vilken är av följande lydelse:

»Åkdon må ej, med mindre entreprenören det medger, belastas med större tyngd av resande och resgods än etthundrasextio eller, där skjutsaren ej å åkdonet färdas, tvåhundrafyrtio kilogram för varje häst. Person, som fyllt tolv år, anses härvid motsvara åttio samt barn under tolv år fyrtio kilograms vikt. Utgör resgods, som å åkdonet medföres, ej mer än tio kilogram för varje häst, varde det gods ej beräknat.

På häst, som av resande användes till ritt, må ej läggas gods till större tyngd än femton kilogram.»

Enligt motsvarande bestämmelser i 1878 års skjutsstadga var det, så framt ej överenskommelse med den skjutsande träffades, icke tillåtet att utom den skjutsande mer än en person färdades efter en häst eller flera än tre personer efter två hästar. I övrigt voro belastningsbestämmelserna i stort sett desamma i 1878 års stadga som de nu gällande.

När nu i motionen maximibelastningen föreslagits till 120 kilogram, innebär detta, att icke mer än en person skulle äga att utan skjutsarens medgivande färdas efter en häst, alltså en återgång till bestämmelserna i 1878 års stadga.

Jag tillåter mig erinra, hurusom dåvarande chefen för jordbruksdepartementet till statsrådsprotokollet den 31 mars 1911 vid föredragning av det förslag till ny skjutsstadga, som sedermera blev antaget av 1911 års riksdag, i denna fråga anförde, att man med de av departementschefen då förordade belastningsbestämmelserna bland annat vunne särskilt det från flera håll uttalade önskemål, att två resande, som ej innehade något egentligen tyngande gods, skulle äga rätt att åka tillsammans efter en skjutshäst.

Att efter så pass kort tid införa en bestämmelse, som kunde förhindra två personer att färdas efter en häst, synes under nuvarande förhållanden så mycket mindre tillrådligt, som därav skulle bliva en följd, att antalet skjutsar måste ökas.

Jag hyser den uppfattningen, att belastningsbestämmelserna i gällande skjutsstadga i och för sig icke äro av beskaffenhet att giva anled-

ning till berättigade anmärkningar, och att det missnöje i förevarande avseende, som försports, komme att undanröjas, därest bestämmelse infördes, som tillförsäkrade entreprenören viss ökad ersättning för större belastning.

I sådant avseende synes fog finnas för, att entreprenören beredes ersättning för den ökade ansträngning av dragare, som följer därav, att två personer färdas efter en häst. Jag erinrar i detta avseende om, att under den tid 1878 års skjutsstadga gällde, å ett flertal orter vid sidan av skjutsstadgan utbildade sig den praxis, att då två resande av den skjutsande medgivits tillåtelse att färdas efter en häst, ersättningen för skjutsen utgick med en och en halv skjutslega. Likaledes synes rimligt, att särskild ersättning beredes entreprenören, därest den resande medför resgods av större tyngd.

Frivikten av resgods, som enligt vad också av riksdagen anförts, synes böra bestämmas högre än vad motionärerna föreslagit, torde lämpligen kunna sättas till 50 kilogram, motsvarande totalbelastning av 130 kilogram och, där skjutsaren ej färdas å åkdonet, 210 kilogram. Ersättningen för överskjutande resgodsvikt synes skäligen böra bestämmas till enahanda belopp, som av mig föreslagits tillkomma, när två resande färdas efter en häst, och detta överensstämmer för övrigt med motionärernas förslag. Däremot torde ytterligare höjd ersättning ej böra bestämmas för det fall, att resgodset skulle mera avsevärt överstiga frivikten, då detta nämligen skulle kunna innebära en frestelse för entreprenören att över hövan anstränga dragarna.

Beträffande bestämmelserna om belastning av åkdon, som drages av två hästar, tillåter jag mig erinra, hurusom mot de nuvarande bestämmelserna kan göras den anmärkningen, att de giva rum för en sådan tolkning, att vid färd efter två hästar belastningen av resande och resgods icke skulle få uppgå till mer än 320 kilogram, då den skjutsande färdas å åkdonet. Den tillåtna högsta belastningen i detta fall bör emellertid givetvis med endast 80 kilogram, motsvarande skjutsarens beräknade vikt, understiga den belastning, som är tillåten, då skjutsaren ej färdas å åkdonet.

Frivikten av resande och resgods vid färd efter två hästar torde i enlighet härmed och i konsekvens med de av mig nyss föreslagna bestämmelserna böra sättas till 340 respektive 420 kilogram och legan förhöjas med 50 procent för överskjutande vikt.

Vad beträffar motionärernas förslag om körtidens utsträckning vid svårt väglag synes, såsom också från åtskilliga håll erinrats,

Ang.
körtid vid
svårt väglag.

den ifrågasatta bestämmelsen, med hänsyn till svårigheten att i förekommande fall avgöra vad som förstås med svårt väglag, ägnad att vålla tvistigheter mellan den resande och skjutsaren.

Den nu gällande bestämmelsen, mot vilken, såvitt jag har mig bekant och efter vad av de avgivna yttrandena synes framgå, under normala förhållanden ej gjorts någon allvarligare erinran, torde också vara lämpligt avvägd i förhållande till dragarnas förmåga vid normal utfodring. Under sådana omständigheter och då därjämte vägarnas inom landet beskaffenhet alltjämt förbättras, vilket avsevärt bidrager att minska ansträngningen för dragarna, synas skäl ej föreligga att vidtaga den föreslagna ändringen i skjutsstadgan.

Däremot lärer väl med hänsyn till nuvarande dåliga utfodringsförhållanden kunna ifrågasättas, om icke en provisorisk föreskrift om viss längre körtid vid dåligt väglag lämpligen kunde meddelas. Med avseende å av mig förut berörda svårighet att avgöra vad som bör anses såsom svårt väglag har jag emellertid ej heller funnit mig böra föreslå en provisorisk dylik bestämmelse. Under nu rådande svåra förhållanden torde väl för övrigt kunna förväntas, att den resande allmänheten icke påfordrar en körhastighet, som leder till dragarnas överansträngning.

Ang.
suspension
av eller
ändring i
gällande
entreprenad-
kontrakt.

Den av skjutsentreprenörernas riksförbund gjorda framställningen avsåg, såsom jag förut erinrat, i huvudsak åstadkommande av förbättring i entreprenörernas ställning under år 1918. De gamla entreprenadkontrakten hava i allmänhet utgått med detta år och nya entreprenadperioder begynt innevarande år. Emellertid utgår entreprenadperioden vid åtskilliga skjutsanstalter, nämligen i Uppsala och Blekinge län, först vid slutet av år 1921, och beträffande dessa anstalter gäller fortfarande vad av riksförbundet anförts.

Beträffande vad med denna framställning avsetts tillåter jag mig till en början erinra, att det ankommer på länsstyrelserna att bestämma det antal hästar, för varje dygn räknat, som skall tillhandahållas vid skjutsanstalt. Därvid bör enligt vad föreskrives i 5 § skjutsstadgan iakttagas, att skjutsåtgången lägges till grund för bestämmandet av hästarnas antal. Även om denna föreskrift icke torde innebära hinder för, att i viss mån hänsyn tages även till andra omständigheter än skjutsåtgången, lärer dock ej vara med en riktig tolkning därav förenligt att vid bestämmandet av hästantalet bortse från skjutsåtgången i den grad, att den resande allmänheten därigenom beredes olägenhet.

Att giva länsstyrelserna bemyndigande att under löpande entreprenadperiod med bortseende från skjutsåtgången företaga nedsättning i

det kontraktsevenligt bestämda hästantalet eller att helt suspendera gällande entreprenadkontrakt lärer ej kunna ske utan riksdagens medverkan. Vid sådant förhållande har ifrågavarande framställning i vad avser år 1918 icke kunnat föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Beträffande de skjutsanstalter åter, där entreprenadperioden icke utgått år 1918, synes möjlighet böra åstadkommas att bereda entreprenörerna lättnad i deras svårigheter.

Det begärda bemyndigandet för länsstyrelserna att suspendera gällande entreprenadkontrakt torde emellertid vara alltför oförenligt med de grunder, varpå gällande skjutsstadga vilar, för att jag skulle anse mig böra förorda detsamma. Framställningen i deuna del har också avstyrkts av samtliga myndigheter.

Även om allvarliga betänkligheter måste möta mot nedsättande av hästantalet i den utsträckning framställningen avser, finner jag dock, med hänsyn till de utomordentliga svårigheter, som under de senaste åren inträtt för ifrågavarande entreprenörer och vilka icke kunnat förutses vid tiden för entreprenadanbudens avgivande, billigheten kräva, att entreprenörerna må kunna beredas den lättnad, som en dylik nedsättning av hästantalet skulle medföra, även om därmed skulle följa viss olägenhet för de resande.

Emellertid kan enahanda uppfattning, åtminstone i viss mån, göras gällande även beträffande en del skjutsanstalter, där ny entreprenadperiod begynt med 1919 års ingång. Vid de auktioner, som författningsevenligt vidtogos år 1917 för åvägbringande av entreprenader för sistnämnda period, lyckades man i det stora flertalet fall icke åstadkomma sådana. De entreprenader, som börjat innevarande år, äro därför i regel åvägabragta enligt de tillfälliga bestämmelser, som innehållas i den av mig förut omnämnda förordningen den 11 juni 1918. I vissa fall avslötos dock entreprenadkontrakt, byggda på vid 1917 års auktioner avgivna anbud. Även om vederbörande vid avgivande av dessa anbud räknat med de då rådande kristidsförhållandena, synas dock skjutsentreprenörernas svårigheter därefter hava stegrats i en grad, som knappast kunnat beräknas. Entreprenörerna vid dessa skjutsanstalter synas också rimligen böra kunna komma i åtnjutande av den lättnad, som en dylik nedsättning av hästantalet skulle medföra. Den av mig sålunda ifrågasatta nedsättningen av hästantalet synes böra tillämpas för innevarande år och år 1920.

Därest det överlämnas åt vederbörande länsstyrelse att på av entreprenör gjord framställning och efter prövning i varje särskilt fall medgiva dylik nedsättning, torde erforderlig säkerhet vinnas för, att

nedsättningen ej äger rum, där ej förhållandena verkligen påkalla en sådan. Vid av länsstyrelsen sålunda verkställd prövning torde emellertid särskild hänsyn böra tagas till storleken av det vid skjutsanstalten utgående entreprenadbidraget.

Jämväl beträffande de skjutsanstalter, där under innevarande år entreprenader skola ordnas för år 1920, synas förhållandena kunna påkalla, att för underlättande av åstadkommandet av entreprenader hästantalet utan hinder av föreskriften i 5 § skjutsstadgan bestämmes lägre än som svarar mot skjutsåtgången, även om därigenom olägenhet skulle uppstå för den resande allmänheten.

De svårigheter, som mött då det gällt att åstadkomma skjuts-entreprenader för år 1919 och vilka torde vara allt för väl kända för att behöva av mig närmare beröras, kvarstå nämligen helt visst i stort sett även beträffande skjutsentreprenaderna för år 1920. Oaktat betänkligheter måste möta mot att vid skjutsanstalterna bestämma ett så lågt hästantal, att olägenhet måste uppstå för den resande allmänheten, håller jag dock före, att angelägenheten att åstadkomma entreprenad utan alltför orimliga entreprenadbidrag måste tillmätas större betydelse än den inskränkning i de resandes fortkomstmöjligheter, som kan bli en följd av ett lågt hästantal vid skjutsanstalterna.

Jag tror mig visserligen hava grundad anledning förmoda, att länsstyrelserna i allmänhet även utan särskilt bemyndigande i förevarande avseende komma att bestämma det hästantal, som för år 1920 skall tillhandahållas vid skjutsanstalterna, synnerligen lågt. Då emellertid, på sätt förut anförts, bestämmelserna i 5 § skjutsstadgan, strängt tolkade, icke lära inrymma länsstyrelserna befogenhet att vid fastställande av entreprenadvillkoren med bortseende från skjutsåtgången bestämma hästantalet så lågt, att olägenhet för de resande därav uppstår, synes mig lämpligt, om ett bemyndigande kunde lämnas länsstyrelserna att, för den händelse de skulle vid entreprenadvillkorens fastställande finna bestämmande av dylikt lägre hästantal erforderligt för åstadkommande av entreprenad på rimliga villkor, meddela bestämmelser i sådant avseende, även om därmed skulle följa olägenhet för den resande allmänheten. Ett sådant bemyndigande lär dock ej kunna lämnas utan riksdagens medgivande.

Ang.
företrädes-
rätt för
läkare m. fl.

Vad därefter till sist beträffar den av länsstyrelsen i Jämtlands län gjorda anmälan i fråga om företrädesrätt vid erhållande av skjuts för vissa personer, tala onekligen starka skäl för, att läkare, veterinärer

och barnmorskor må med minsta möjliga tidsutdräkt erhålla för angelägna sjukresor erforderliga skjutsar. Likaledes synes det mig vara av vikt, att vissa tjänstemän såsom landsfogdar, landsfiskaler och länspolisberedes möjlighet till snabb fortkomst i brådskande tjänsteresor.

Emellertid synes ett generellt stadgande om dylik företrädesrätt för vissa personer, huru starka skäl än tala därför, kunna innebära äsidosättande av intressen, som i vissa fall kunna vara av lika vikt som den företrädesberättigades. Under normala förhållanden, då hästantalet vid skjutsanstalterna i allmänhet torde motsvara skjutsåtgången, lärer väl också i regel avsevärdare svårigheter ej möta för ifrågavarande personer att utan för stor tidsutdräkt erhålla erforderliga skjutsar.

Även om den föreslagna omläggningen av skjutsdygnet kan befaras medföra någon försämring härutinnan, lärer likväl ej heller detta, innan någon erfarenhet i avseendet vunnits, få tillmätas allt för stor betydelse.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser jag mig icke böra förorda införande i skjutsstadgan av bestämmelse om den föreslagna företrädesrätten.

Med avseende å de betydande inskränkningar i skjutstillgången, som under nuvarande kristider genomförts, anser jag dock kunna ifrågasättas, huruvida icke en provisorisk bestämmelse i ämnet är befogad. Det synes nämligen vara en angelägenhet av synnerlig vikt, att ej möjligheten för ifrågavarande kategorier resande att utan alltför stor tidsutdräkt erhålla brådskande skjutsar äventyras, något som annars kan befaras med nuvarande inskränkta skjutstillgång. Vid sådant förhållande och med hänsyn därjämte till de stora uppoffringar, som från det allmännas sida göras för skjutsningens uppehållande, synes fullt fog finnas för en dylik provisorisk bestämmelse.

I de av mig förut förordade provisoriska bestämmelser i fråga om skjutshållningen under innevarande år och år 1920 synes mig därför också böra inrymmas ett stadgande om, att läkare, veterinär och barnmorska för sjukresa samt landsfogde, landsfiskal och länspolis för resa i polisärenden må, därest resan är av så angelägen och brådskande natur, att den ej tål uppskov, använda vid skjutsanstalt av annau resande beställd, ännu icke utgången skjuts, samt att med samma företrädesrätt må utgå skjutsar för sjuk persons forslande till läkare eller sjukvårdsanstalt.

Därvid synes emellertid, till kontroll att företrädesrätten icke missbrukas, böra föreskrivas, att i dagboken skall göras vederbörlig anteckning angående de omständigheter, som betinga skjutsens utgående med

företrädesrätt eller att vederbörlig redogörelse därför på annat sätt lämnas.

Förslag till förordningar i överensstämmelse med de av mig nu framhållna synpunkter hava upprättats inom jordbruksdepartementet.»

Utskottet.

Vid 1918 års lagtima riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, nr 79, däri hemställdes, att riksdagen ville besluta att ingå till Kungl. Maj:t med underdånig anhållan, att Kungl. Maj:ts nådiga stadga om skjutsväsendet av den 22 juni 1911 skulle ändras därhän,

att skjutdygnet (§ 5) räknas från klockan 6 f. m. till samma tid nästa dag,

att legan för skjuts, som till sin huvudsakliga del faller inom tiden 6 e. m.—6 f. m., höjes med 50 procent,

att åkdon (§ 23) icke må, med mindre entreprenör det medgiver, belastas med större tyngd av resande och resgods än 120 kilogram,

att för överskjutande resgodsvikt får uttagas $\frac{1}{2}$ maximilega för varje påbörjat 40-tal kilogram, samt slutligen

att vid svårt väglag (§ 28) resande icke kan fordra skyndsammare fortkomst än $1\frac{1}{2}$ timme på milen.

I enlighet med förslag av jordbruksutskottet, till vars förberedande behandling motionen hänvisades, hemställde riksdagen i skrivelse, nr 93, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, i vad mån ändringar i gällande stadga om skjutsväsendet i de uti motionen angivna avseenden kunde anses erforderliga, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med anledning av denna riksdagens skrivelse har nu Kungl. Maj:t framlagt förevarande proposition, som innehåller förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juli 1911, dels ock förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet.

§ 5. Vad angår författningsförslaget om *ändringar i skjutsstadgan* avser detta först den i 5 § andra stycket införda bestämmelsen, att skjutdygnet skall räknas från klockan 6 f. m., i stället för som nu från 6 e. m., det ena dygnet till samma tid det andra. Denna nya bestämmelse överensstämmer med det i ovannämnda motion framlagda förslaget, och föranleder ej någon erinran från utskottets sida.

§ 12. Till § 12 i samma stadga har gjorts det tillägg, att maximalbeloppet av lega, som i allmänhet må uppbäras för skjuts efter häst inom de i paragrafen angivna särskilda områden, kan av Kungl. Maj:t fastställas olika för olika tider av dygnet. I motionen föreslogs, att

lega för skjuts, som till sin huvudsakliga del föll inom tiden 6 e. m. —6 f. m., skulle höjas med 50 procent.

Av den i propositionen lämnade redogörelsen för de till Kungl. Maj:t avgivna yttrandena framgår, att i fråga om den föreslagna taxeförhöjningen mycket olika åsikter gjort sig gällande såväl beträffande den tid, under vilken den förhöjda legan skulle tillämpas, som beträffande storleken av förhöjningen. Vid sådant förhållande har en generell bestämelse i skjutsstadgan angående viss höjning av legan under viss tid av dygnet syns departementschefen knappast tillräddig. Lämpligare syntes vara, om Kungl. Maj:t vid fastställande av maximilegan, därest förhållandena så påkallade, fastställde högre lega att tillämpas viss del av dygnet. Enligt departementschefens uttalande lära nuvarande bestämmelser angående fastställande av maximilega visserligen icke innebära hinder för Kungl. Maj:t att fastställa olika lega för olika delar av dygnet, men torde dock möjligen böra i nämnda paragraf uttryckligen uttalas, att legan kunde bestämmas på nu antytt sätt.

Mot den sålunda förordade lösningen i fråga om taxeförhöjningen finner utskottet icke något att erinra.

23 § i skjutsstadgan har för närvarande följande lydelse:

§ 23.

»Åkdon må ej, med mindre entreprenören det medgiver, belastas med större tyngd av resande och resgods än etthundrasextio eller, där skjutsaren ej å åkdonet färdas, tvåhundrafyrtio kilogram för varje häst. Person, som fyllt tolv år, anses härvid motsvara åttio samt barn under tolv år fyrtio kilograms vikt. Utgör resgods, som å åkdonet medföres, ej mer än tio kilogram för varje häst, varde det gods ej beräknat.

På häst, som av resande användes till ritt, må ej läggas gods till större tyngd än femton kilogram.»

I den ovannämnda motionen föreslogs två ändringar i denna paragraf, nämligen dels att åkdon icke skulle få med mindre entreprenören det medgäve, belastas med större tyngd av resande och resgods än 120 kilogram, dels ock att för överskjutande resgodsvikt skulle få uttagas en halv maximilega för varje påbörjat 40-tal kilogram.

Beträffande det förstnämnda förslaget skulle detta, enligt vad departementschefen erinrat, medföra, att icke mer än en person skulle äga att utan skjutsarens medgivande färdas efter en häst, vilket innebure en återgång till bestämmelserna i förutvarande skjutsstadga av år 1878. Att efter så pass kort tid i 1911 års stadga införa en bestämelse, som kunde förhindra två personer att färdas efter en häst, syntes departe-

mentschefen emellertid under nuvarande förhållanden så mycket mindre tillrådligt, som därav skulle bli en följd, att antalet skjutsar måste ökas.

Utskottet finner även för sin del detta ej lämpligt.

Vad härefter angår förslaget om rätt till uttagande av högre lega vid större belastning, finnas bestämmelserna härom införda i andra stycket av förslaget 23 §. Däri stadgas till en början beträffande färd efter en häst, att, därest tyngden av resande och resgods överstiger 130 kilogram, eller där skjutsaren ej färdas å åkdonet 210 kilogram, skjutslegan förhöjes med 50 procent. Då, enligt vad i tredje stycket av samma paragraf stadgas, person, som fyllt tolv år, anses motsvara 80 kilograms vikt, vilken bestämmelse bibehållits oförändrad, innebär ovannämnda stadgande, att resande må utan förhöjning av legan medföra resgods intill en vikt av 50 kilogram, så kallad »frivikt». I motionen föreslogs, som nämnts, en höjning av legan för varje påbörjat 40-tal kilogram. Enligt riksdagens i ovanberörda skrivelse uttalade åsikt borde emellertid frivikten bestämmas högre, vilket Kungl. Maj:t sålunda också ansett lämpligt.

Beträffande bestämmelserna om belastning av åkdon, som drages av två hästar, har departementschefen till en början erinrat, hurusom mot de nuvarande bestämmelserna kunde göras den anmärkningen, att de gäve rum för en sådan tolkning, att vid färd efter två hästar belastningen av resande och resgods icke skulle få uppgå till mer än 320 kilogram, då den skjutsande färdades å åkdonet. Den tillåtna högsta belastningen i detta fall borde emellertid givetvis med endast 80 kilogram, motsvarande skjutsarens beräknade vikt, understiga den belastning, som vore tillåten, då skjutsaren ej färdades å åkdonet.

I enlighet med detta uttalande har första stycket i den föreslagna 23 § avfattats. Härjämte har i detta stycke införts nu gällande bestämmelse, att, därest resgods, som å åkdonet medföres, ej utgör mer än 10 kilogram för varje häst, detta gods ej skall beräknas vid uträkningen av den medgivna belastningen.

I anslutning till nyssnämnda förtydligande av gällande stadganden samt i konsekvens med förut angivna förslag till bestämmelse om frivikten vid färd efter en häst har frivikten av resande och resgods vid färd efter två hästar föreslagits till 340 respektive 420 kilogram och legan förhöjts med 50 procent för överskjutande vikt.

De sålunda framlagda förslagen giva utskottet icke anledning till någon invändning.

28.

Den i ovannämnda motion slutligen föreslagna ändringen i 28 § av stadgan, att resande vid svårt väglag icke skulle kunna fordra skyndsammare fortkomst än 1½ timme på milen, har departementschefen ej

ansett lämplig på grund av svårigheten bestämma, vad som bör anses såsom svårt väglag. — Utskottet delar denna departementschefens uppfattning.

Vad härefter angår förslaget till *förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet* innehåller detta i 1 och 2 §§ bemyndigande för länsstyrelse att under vissa angivna förutsättningar för åstadkommande av entreprenad vid skjutsanstalt för år 1920 eller för lindring av svårigheter för upprätthållande av kontraherad skjutshållning för tiden intill utgången av år 1920 medgiva, att hästantalet vid skjutsanstalt hålles lägre än som svarar mot skjutsåtgången vid anstalten.

Ehuru utskottet hyser betänkligheter mot en dylik nedsättning, som tydligen kan medföra olägenhet för de resande, vill utskottet dock, med hänsyn till de utomordentliga svårigheter, som under senaste åren mött för skjutshållningens upprätthållande, särskilt i nordligare delarna av landet, samt den korta tid, de ifrågavarande bestämmelserna äro avsedda att gälla, icke motsätta sig förslaget.

I 3 § av förslaget stadgas slutligen företrädesrätt till skjuts i vissa fall för läkare m. fl. Med anledning härav vill utskottet, utan att påyrka någon förändring av den föreslagna bestämmelsen, uttala sin förväntan, att nödig kontroll skall bliva utövad däröver att ifrågavarande företrädesrätt kommer till användning endast i verkligt trängande fall.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 31 mars 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Herrar greve Hamilton, Ericsson Aaby, greve Wachtmeister, Persson, Barthelson, friherre Silfverschiöld, Öberg, Johansson i Uppmälby, Lundström, Sävström, Pettersson, Öhman, Flognfält, Larsson och Ericsson i Arboga.
